

Hallintovaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Komission suositus neuvoston päätökseksi luvan antamisesta neuvottelujen aloittamiseen sopimuksen tekemiseksi EU:n ja Japanin välillä PNR-tietojen siirtämistä ja käyttöä varten terrorismin ja muun vakavan kansainvälisen rikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi (EU-Japani PNR-sopimus)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Komission suositus neuvoston päätökseksi luvan antamisesta neuvottelujen aloittamiseen sopimuksen tekemiseksi EU:n ja Japanin välillä PNR-tietojen siirtämistä ja käyttöä varten terrorismin ja muun vakavan kansainvälisen rikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi (EU-Japani PNR-sopimus) (E 47/2019 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Tanja Jaatinen, oikeusministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sisäministeriö

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komissio on 27.9.2019 antanut suosituksen neuvoston päätökseksi luvan antamisesta neuvottelujen aloittamiseen EU:n ja Japanin välisestä sopimuksesta, joka koskee matkustajarekisteritietojen (PNR) siirtämistä ja käyttöä terrorismin ja muun vakavan kansainvälisen rikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi.

Komissio ehdottaa suosituksessaan, että neuvosto valtuuttaa komission aloittamaan asiassa neuvottelut EU:n puolesta Japanin kanssa komission päätössuosituksen ja sen liitteenä olevien neuvotteluohjeiden mukaisesti.

Valiokunnan lausunto HaVL 10/2019 vp

Komission päätössuositus on esitelty oikeus- ja sisäasioiden neuvosten kokouksessa 11.10.2019 ja puheenjohtaja on pyytänyt jäsenvaltioiden kirjallisia kommentteja päätössuositukseen. Vielä ei ole tiedossa, milloin päätös on tarkoitus neuvostossa hyväksyä.

Valtioneuvoston kanta

Suomi kannattaa komission suositusta komission valtuuttamiseksi neuvottelemaan EU:n puolesta EU:n ja Japanin välinen PNR-sopimus. PNR-tiedot ovat tärkeä työkalu terrorismin ja muun vakavan kansainvälisen rikollisuuden torjunnassa. Suomi pitää tärkeänä, että suunniteltu sopimus kunnioittaa perusoikeuksia ja erityisesti oikeutta henkilötietojen suojaan sekä antaa lentoyhtiöille niiden toiminnassaan tarvitseman oikeusvarmuuden.

Suomi pitää komission ehdottamia neuvotteluohjeita hyvänä pohjana sopimusneuvotteluille ja voi hyväksyä ne. Suomen mielestä on tärkeää, että neuvotteluohjeissa on huomioitu myös niitä seikkoja, joihin unionin tuomioistuin erityisesti kiinnitti lausunnossaan 1/15 huomiota. Näin ollen Suomi katsoo, että neuvosto voi tehdä päätöksen neuvottelumandaatin hyväksymisestä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

PNR (Passenger Name Record) on kunkin matkustajan matkustajatiedot käsittävä rekisteri, joka sisältää kaikki ne tiedot, jotka lentoliikenteen harjoittajat tarvitsevat varausten käsittelyä varten. Komissio on 27.9.2019 antanut suosituksen neuvoston päätökseksi luvan antamisesta komissiolle neuvottelujen aloittamiseen EU:n ja Japanin väliseksi PNR-sopimukseksi. Sopimus koski matkustajarekisteritietojen siirtämistä ja käyttöä terrorismin ja muun vakavan kansainvälisen rikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi.

EU:lla on voimassa olevat sopimukset PNR-tietojen käsittelystä Australian ja Yhdysvaltojen kanssa. Näiden sopimusten arviointityö on parhaillaan käynnissä. Lisäksi komissiolle on joulukuussa 2017 annettu mandaatti neuvotella Kanadan kanssa uusi PNR-sopimus (esim. HaVL 34/2017 vp—U 67/2013 vp). EU-tuomioistuin on heinäkuussa 2017 antanut lausunnon (1/15), jonka mukaan EU:n ja Kanadan välillä neuvoteltu PNR-sopimus ei ollut EU:n perusoikeuskirjan mukainen. Uudet neuvottelut Kanadan kanssa on nyt saatu päätökseen, mutta komissio ei ole vielä toimittanut neuvostolle ehdotuksia päätöksiksi sopimuksen tekemistä varten. Valiokunta pitää myönteisenä, että nyt esillä olevassa asiassa on otettu huomioon mainitussa EU-tuomioistuimen lausunnossa esitettyjä näkökohtia.

Japanin lainsäädännön mukaan lentoyhtiöiden on toimitettava matkustajarekisteritiedot maan tulli- ja tariffivirastolle sekä maahanmuuttovirastolle. Tulevassa sopimuksessa on EU:n tason oikeusperustan lisäksi määrättävä yleisessä tietosuojasetuksessa (EU) 2016/679 tarkoitetuista asianmukaisista tietosuojatoimista. Valiokunta tähdentää, että EU:n tietosuojalainsäädännön mukaan henkilötietoja voidaan siirtää vain sellaiseen kolmanteen maahan, joka takaa riittävän tietosuojan tason. Komission suosituksessa kiinnitetään huomiota siihen, että se on antanut tammi-kuussa 2019 päätöksen tietosuojan riittävydestä henkilötietojen siirrossa EU:sta Japaniin kauppallisten toimijoiden välillä.

Valiokunnan lausunto HaVL 10/2019 vp

Päätösuosituksen liitteenä olevassa ehdotuksessa neuvotteluohjeiksi vahvistetaan sopimuksen tavoite, joka on PNR-tietojen Japaniin siirtämistä koskevan oikeusperustan, ehtojen ja suojatointien vahvistaminen. Ehdotuksen mukaan sopimuksessa tulee korostaa muun muassa käyttötarcoitussidonnaisuuden periaatteen noudattamista, tietojen säilytysajan rajoitettua pituutta sekä tehokkaita muutoksenhakukeinoja ja tietosuojan toteutumisen riippumatonta valvontaa.

Komission ehdotus ei sisällä ehdotusta tulevan sopimuksen aineellisesta oikeusperustasta. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, että päätökseen on perusteltua lisätä ehdotetun menettelyllisen oikeusperustan (SEUT 218 artiklan 3 ja 4 kohta) lisäksi sopimuksen aineellinen oikeusperusta, kuten neuvoston oikeuspalvelu on ehdottanut.

Valiokunta toteaa, että PNR-tietojen käyttö on osoittautunut tärkeäksi välineeksi terrorismin ja muun vakavan rikollisuuden torjunnassa. Hallintovaliokunta korostaa, että suunnitellun sopimuksen tulee kunnioittaa perusoikeuksia ja erityisesti oikeutta henkilötietojen suojaan unionin tuomioistuimen lausunnon edellyttämällä tavalla sekä antaa lentoyhtiöille niiden toiminnassaan tarvitsema oikeusvarmuus.

Valiokunta katsoo saamansa selvityksen perusteella valtioneuvoston tavoin, että komission suositus neuvoston päätökseksi neuvotteluohjeineen voidaan hyväksyä esitetystä muodostaan.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 15.11.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Riikka Purra ps
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Jussi Halla-aho ps
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Anna-Kaisa Ikonen kok
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Ben Zyskowitz kok
varajäsen Veijo Niemi ps
varajäsen Jenni Pitko vihr
varajäsen Mari Rantanen ps

Valiokunnan lausunto HaVL 10/2019 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Henri Helo